

Arkeologisk utredning

ORSANDBADEN

bebyggelseförtätning på campingområdet, sten-
åldersboplats raä 31 m.fl., Leksands socken och
kommun, Dalarna

 ARKEOLOGISK RAPPORT

2010:1

Dalarnas museum

Arkeologisk utredning

ORSANDBADEN

bebyggelseförtätning på campingområdet, sten-
åldersboplats raä 31 m.fl., Leksands socken och
kommun, Dalarna

Karl-Fredrik Lindberg
Fredrik Sandberg

ARKEOLOGISK RAPPORT

2010:1

Dalarnas museum

Renritning: Karl-Fredrik Lindberg

Form: Eva Carlsson

Vinjett: Sven-Olof Gudmunds

Framsida: Vy över den vackra vik som lett in till bosättningar och hantverksplatser som varit lokaliserade på udden från och till under 10 000 års tid. Foto: Fredrik Sandberg.

Rapporten kan beställas från Dalarnas museum, Box 22, 791 21 FALUN
tfn 023-76 55 00, fax 023-283 58, e-post info@dalarnasmuseum.se

© Lantmäteriverket Gävle 2006. Medgivande MS2006/02203

© Dalarnas museum 2010

Tryck: Dalarnas museum, Falun, 2010

ISSN 1400-8815

Innehåll

Inledning	5
Syfte.....	6
Metod.....	6
Kunskapsläge.....	6
Resultatet från steg 1, inventeringen.....	9
Lämningarnas status	11
Undersökning.....	11
Resultat	11
Anläggningar.....	11
Fynd	13
Vedart.....	14
¹⁴ C-analys	14
Tolkning.....	14
Konsekvenser.....	16
Sammanfattning	17
Referenser.....	18
Arkiv	18
Tekniska och administrativa uppgifter	19
Bilaga 1, Fornlämningar	21
Bilaga 2, Schakts- och provgroppsbeskrivning.....	25

Inledning

I samband med detaljplanarbete och att Leksands Strand AB avser att utveckla bebyggelsen inom Orsandsbadens campingområde utfördes en arkeologisk utredning. Denna utfördes i två steg av Dalarnas museum. Steg 1 bestod av en fornminnesinventering som utfördes under november 2008 (Sandberg 2008a). Steg 2 i utredningen bestod av en sökschaktsgrävning som utfördes i september 2009 inom det område som tagits fram utifrån de resultat som framkommit under steg 1, länsstyrelsens beslut dnr 431-4316-09.

I denna rapport kommer även resultaten från steg 1 att inkorporeras för att ge en god översikt, men för en mer detaljerad redovisning kring arbetet vid steg 1 hänvisas till Fredrik Sandbergs rapport från 2008.

Figur 1. Undersökningsområdet kan ses som en röd markering på fastighetskartan. Skala 1:50 000.

Syfte

Syftet med utredningen var att utreda i vilken omfattning fornlämningar finns inom utredningsområdet (se figur 1 och 2). Utredningen skall översiktligt fastställa och beskriva fornlämningarnas karaktär och omfattning och om möjligt utröna från vilka tidsskeden de härrör.

Utredningen skulle även försöka avgränsa fornlämningarna nr 31 och 41 österut (figur 2).

Utredningen skall fungera som kunskapsunderlag för länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet. Utredningen skall översiktligt kunna vägleda Leksands Strand hur anläggningar, byggnader m.m. kan lokaliseras utifrån ett arkeologiskt bevarande perspektiv.

Målgruppen för utredningen är länsstyrelse och företagaren. Utredningens resultat skall även kunna användas av undersökare vid upprättandet av undersökningsplan för förundersökning/särskild undersökning.

Metod

Utredningens första del, steg 1, genomfördes i november 2008 genom en fördjupad fornminnesinventering. Resultaten från denna visade på ett 74 000 m² stort s.k. riskområde för fornlämningar. Det gick vidare till steg 2 som utgjordes av markundersökningar. Riskzonen var en sjönära zon, från strandbrinken 164 m.ö.h., upp över den andra terrassen och upp till cirka 177 m.ö.h.

Två metoder användes för markundersökningarna, sökschaktsgrävningar (benämns schakt nedan) inom hela riskzonen och sållschaktsgrävningar (benämns provgropar nedan) för att avgränsa stenåldersboplatserna nr 31 och 41:2.

Schakten grävdes med planskopa skiktvis ned till naturlig mark. Schaktbottnar och de anläggningar som framkom finrensades för hand. De mindre anläggningar som framkom delundersöktes i fält medan de större t.ex. slagvarp enbart rensades upp i plan. I en stor andel av schakten torrsållades en mindre volym massor för att kunna fånga upp eventuella stenåldersfynd. De mindre provgroparna, sållschakten, handgrävdes för att avgränsa fornlämningarna nr 31 och 41. Där sållades majoriteten av massorna.

Samtliga schakt och provgropar mättes in digitalt. Schakt och fyllning dokumenterades översiktligt i plan och med beskrivning. Digitala foton togs över ett antal exempelschakt och de schakt där anläggningar påträffades.

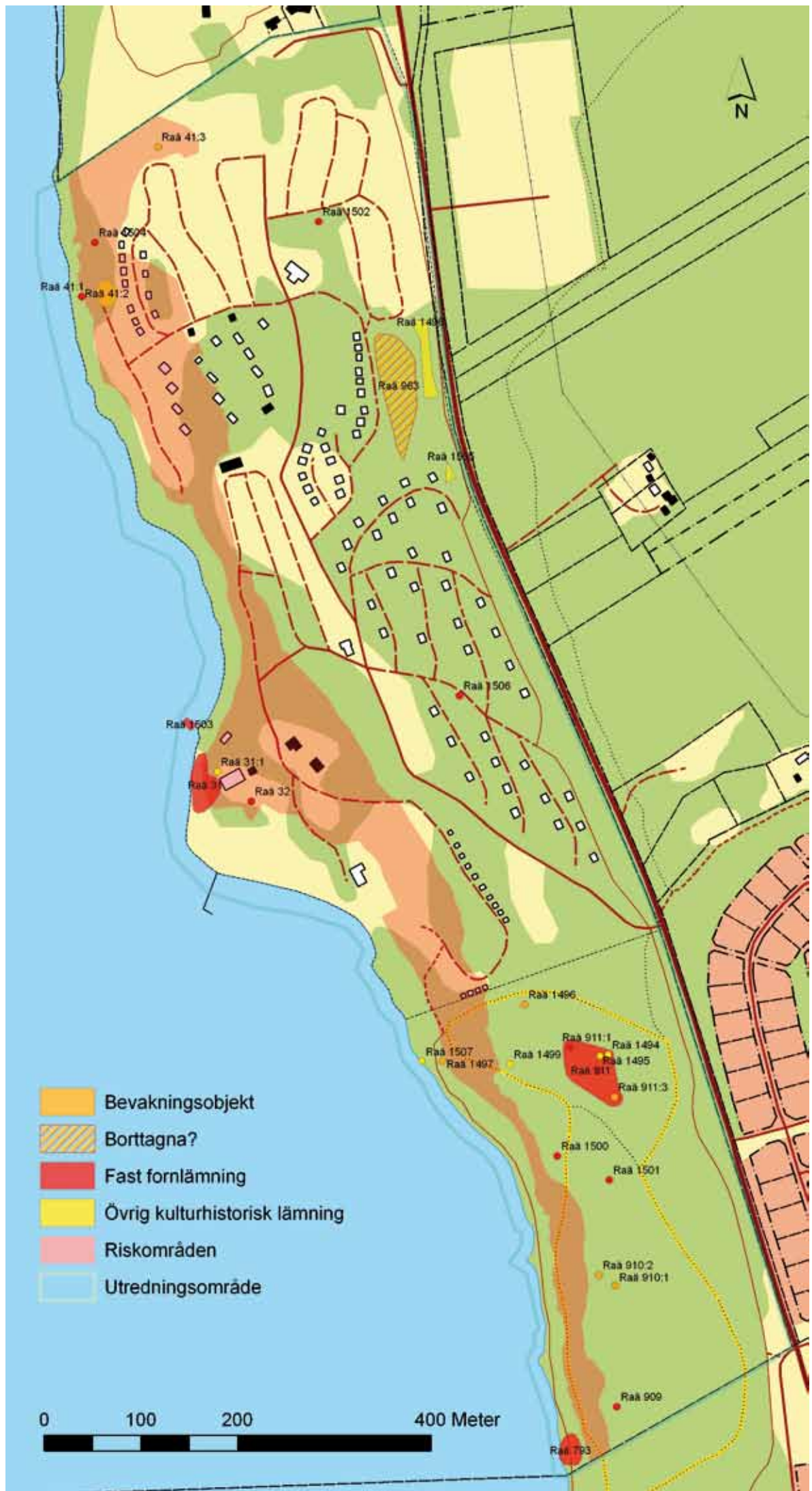
Kunskapsläge

Denna genomgång kommer att behandla mesolitikum (>4 000 f.Kr.), neolitikum (4 000–1 800 f.Kr.) och vendel/vikingatid (550–1 050 e.Kr.) då majoriteten av lämningarna och de mer komplexa lämningarna som påträffades härrör från dessa perioder.

I Dalarna finns ett ovanligt omfattande och väldokumenterat lösfynds-material tack vare Ragnar Lannerbros arbete. Under flera decennier samlade Lannerbro in material från främst fyra vattensystem i Dalarna (Lannerbro 1991, 1992 & 1997). Materialet har sedan behandlats vidare i CD-uppsatser av

Figur 2 (motstående sida). De fornlämningar och fornlämningsområden som var kända vid och framkom i och med steg 1. Skala 1:12 000.

- Bevakningsobjekt
- Borttagna?
- Fast fornlämning
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Riskområden
- Utredningsområde

0 100 200 400 Meter

Figur 3. Ett nytt schakt har precis påbörjats på en terrass i den södra delen av undersökningsområdet. Foto: Fredrik Sandberg.

bland annat Per Falkenström, B-O Ågetoft och av undertecknad (Falkenström 1996; Ågetoft 1996; Lindberg 1998).

Däremot finns bara ett fåtal undersökta platser med mesolitiska lämningar. Här kan t.ex. 1984 års grävning vid Limsjön i Leksand nämnas där ett omfattande material framkom och platsen ¹⁴C-daterades till 5690±85BC (Larsson 1994). En annan intressant boplatzutgrävning genomfördes vid Nedre Ransjön, Härjedalen, av Bo Gräslund år 1970. Där påträffades en stor mängd mesolitiska fynd (Gräslund 1970). Sammantaget kan man säga att det finns ett relativt stort mesolitiskt lösfyndsmaterial i området, men att det ofta saknas kontext och att få platser kunnat dateras. Eftersom så få platser undersökts vet vi relativt lite om under vilka tider de använts och hur de utnyttjats.

De neolitiska/gropkeramiska platser som hittills påträffats i Dalarna är ytterst fåtaliga, förutom raä 31 så finns en i Vindförberg i Ore sn och en i Korsnäset i Grangärde sn. Av dessa har Orsands boplatzen och Korsnäset behandlats till viss del medan Vindförberget är tämligen obearbetad (Hyenstrand 1997, Lannerbro 1984, Eriksson 1980).

Den neolitiska Orsandsboplatzen, raä 31, som här berörs påträffades på 1920-talet och har sedan dess grävts ut till del i två omgångar: först 1936 av K. A. Gustawsson och sedan 1973 av R. Lannerbro. Fynden har bestått i keramik av gropkeramisk typ, brända ben och stenredskap av flinta, skiffer, kvartsit och vulkaniter (Lannerbro 1984: 52-85). Det benmaterial som framkommit och blivit analyserat på Orsand och Korsnäset visar en övervikt av ben från pälsdjur vilket gjort att man tolkar dessa som jaktstationer/boplatser. Bägge platserna har utifrån dekoren på keramiken placerats i huvudsak till MN II (ca 2 600–2 400 f.Kr.).

Det finns ett stort antal kända blästplatser i närområdet till raä 32. Utmed Österviken och Byrviken finns det ett femtiotal kända blästplatser. Blästplatsernas sjönära placering är karaktäristisk för Siljansområdet, strax ovan det gamla högvattenhaket, ofta nära bäckutflöden, bakvatten och myrmarker (Sandberg 1996). Det ligger nära till hands att anta att läget hör samman med

råvaran, sjö-/myrmalm (limonit), vilken i huvudsak hämtats ur sjön. Blästplatserna ligger ofta med en förvånansvärd regelbundenhet. Den närmaste blästplatsen ligger cirka 600 meter norr om raä 32. Den har raä nr 39 och var föremål för en mindre undersökning 2007 (Sandberg 2008b). Cirka 2 kilometer norr om raä 32 undersöktes fornlämning nr 34 i Sunnanäng, mellan åren 1966–1968 (Serning 1973). På den ca 500m² stora blästplatsen framkom upp till 7 ugnslämningar, 3 slagghvarp, 7 smidesgropar, malm, kol och gropar av okänd funktion. Järnframställningen i Sunnanäng bedrevs under vikingatid–äldre medeltid.

Den förhistoriska järnframställningen i Dalarna är i huvudsak knuten till Dalälvarnas vattensystem, där Siljandsbygden och Tunabygden intar en central roll vad avser antal lämningar. I Siljansområdet, från Ål i söder till Orsa och Vämhus i norr, finns det drygt 450 kända järnframställningsplatser av förhistorisk typ och av dem ligger knappt 200 i Leksandssocknarna: Leksand, Siljansnäs och Ål. De flesta av dessa är relativt små även om större lokaler som Sunnanäng finns. Av dessa 450 lokaler har 24 daterats genom sammanlagt 83 ¹⁴C-analyser. Dateringarna pekar mot att framställningen introducerades under slutet av yngre romersk järnålder–folkvandringstid, med en kraftig uppgång under vendeltid för att nå kulmen under 800–900-talen. Därefter avtar produktion raskt för att helt upphöra kring år 1300. Flera lokaler i Leksand, förutom fornlämning 34, har varit föremål för lite större arkeologiska undersökningar (Serning 1973).

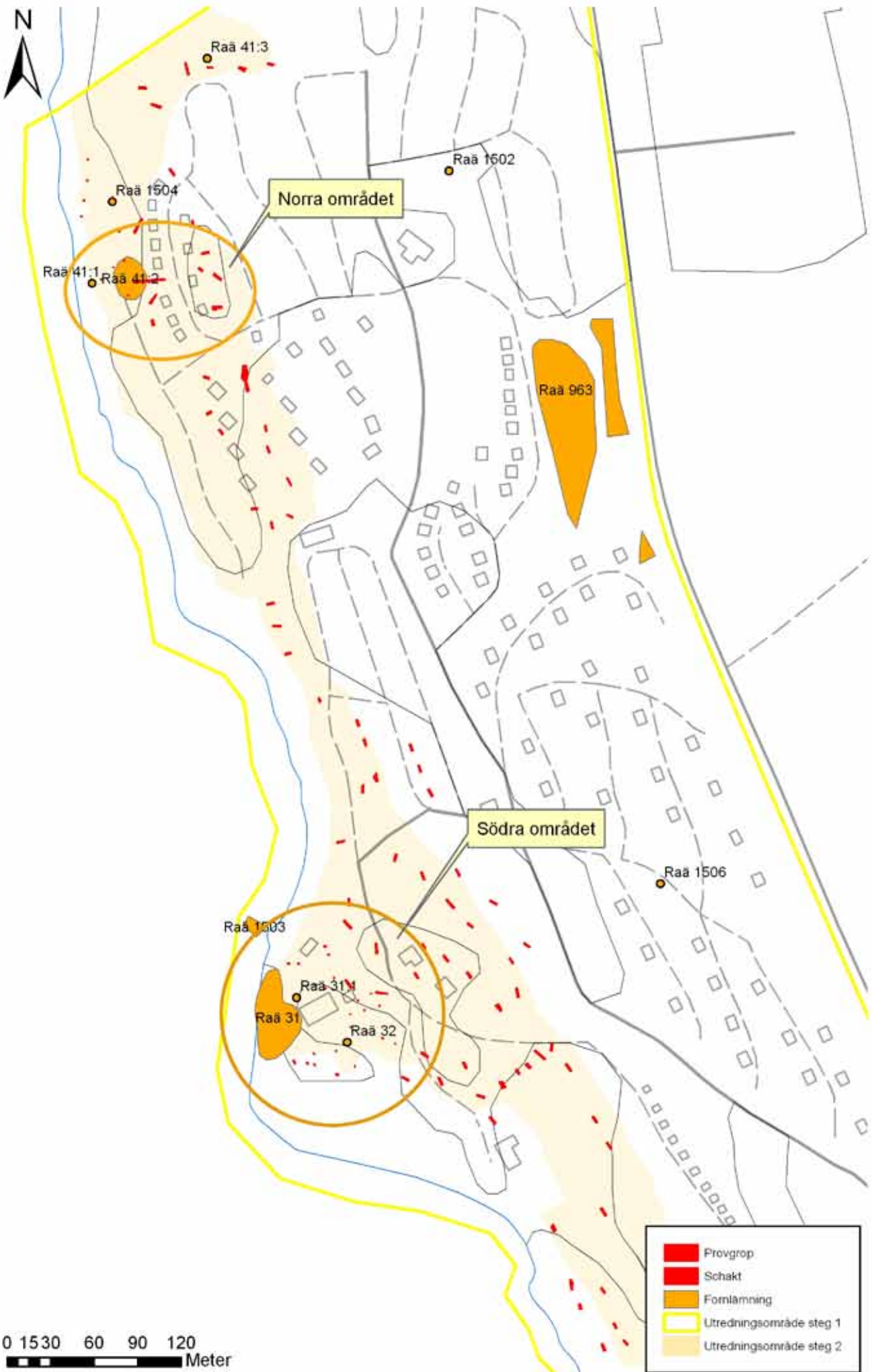
Den yngre järnålders järnframställning och järnhantering verkar ha haft en betydande omfattning och spelat en betydelsefull roll i det dåtida samhället (Hyenstrand 1974). Sannolikt har den varit en viktig utvecklingsfaktor för de framväxande agrara bygderna i Siljansområdet och i landskapet som helhet. Järnet och dess smidesprodukter var, förutom gårdarnas egna behov, framförallt en viktig och inkomstbringande handelsvara (Sandberg 2008b).

Resultatet från steg 1, inventeringen

Vid inventeringen registrerades sammanlagt 14 nyfunna lämningar, Raä 1493–1507, och de sedan tidigare kända ca 14 lämningarna återbesöktes, Raä 31:1-2, 32, 41:1-3, 793, 909, 910:1-2, 911:1-3 samt 963 (FMIS). Av de nu sammanlagt 28 registrerade lämningarna inom utredningsområdet är: 2 stenåldersboplatser, 1 boplatssfynd av stenålderskaraktär, 2 blästplatser, 3 slaggförekomster, 12 kolningsgropar, 2 kolbottnar av liggmilettyp, 1 kojruin, 4 lokaler med gropar med okänd funktion, 1 båtlämning samt 1 minnessten (se bilaga 1).

Stenåldersboplatserna Raä 31:2 har varit föremål för mindre och begränsade arkeologiska undersökningar på 1930- och 1970-talen. Då påträffades ett rikt fyndmaterial från gropkeramisk tid, ca 2 500 år f.Kr., gropkeramisk keramik, spetsar, yxor, hacka och avslag av skiffer, kvarts, flinta samt djurben och skärvsten. Boplatsens utbredning är okänd men har sannolikt varit relativt stor, kanske upp till ett par hundra meter. Delar av boplatserna är dock utroderad i Österviken.

Slaggförekomst Raä 1503 är ett annat tydligt exempel på erosionens verkan. Sannolikt har hela den ca tusenåriga blästplatsen eroderat ner i sjön. I sydvästra kanten av utredningsområdet har en annan och sedan tidigare registrerad blästplats, raä 793, helt förstörts eller överlagrats av en under senare år anlagd strandpromenad.

0 15 30 60 90 120
Meter

Figur 5. Härd 1 rensas fram uppe i det norra området, daterad till vendeltid. Foto: Fredrik Sandberg

Lämningarnas status

Lämningarna har bedömts enligt FMIS vedertagna kriterier. De lämningar som är fast fornlämning, dvs. lagskyddad lämning, är: Raä 31:2, 32, 41:1, 793, 909, 911:1 och 3, 1493, 1495, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1506. Några lämningar har en osäker status, s.k. bevakningsobjekt, p.g.a. att de antingen är dolda under jord eller mycket svårbedömda: Raä 41:2-3, 910:1-2, 911:3, 1496 och 1497. Dessa ska behandlas som fast fornlämning tills länsstyrelsen beslutat annat. Övriga lämningar är ej lagskyddade, s.k. övrig kulturhistorisk lämning.

Undersökning

Sammantaget togs 79 schakt och 32 provgropar upp vid undersökningen med en sammanlagd yta av 710 m² (se bilaga 2 och figur 4). Schakten var 2–21 meter långa, vanligen 4–5 meter och 1,5–4,5 meter breda, vanligen 1,6 meter. Djupet varierade mellan 0,2 och 1,3 meter. Provgroparna var 0,5–2,1 x 0,5–0,9 meter stora.

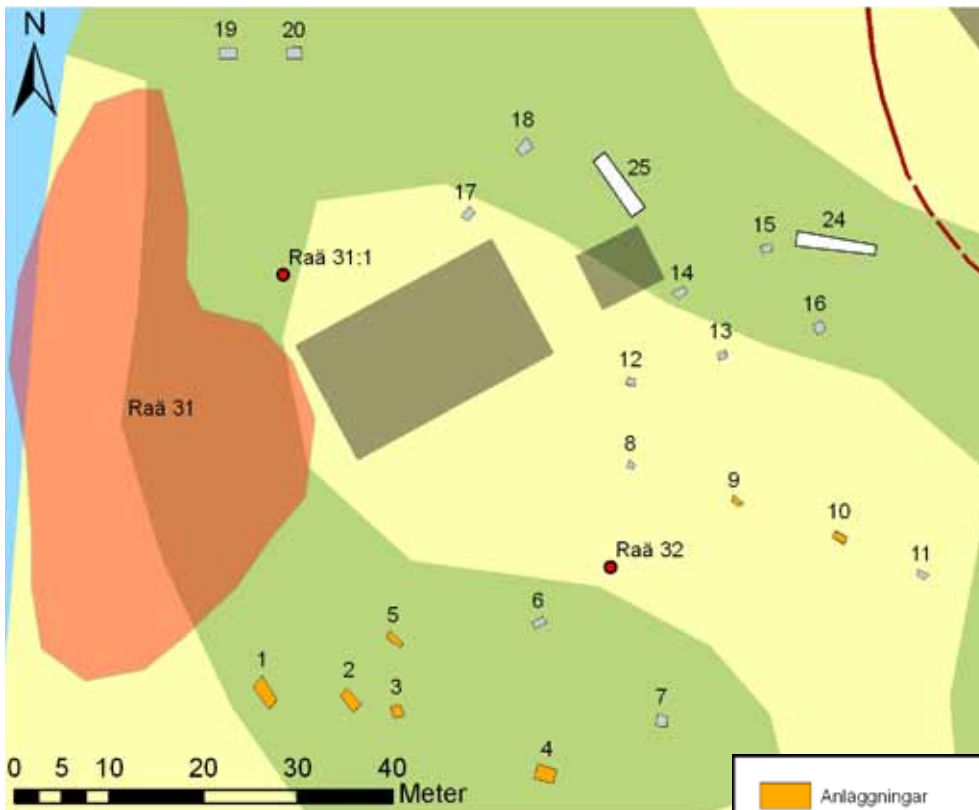
I två områden påträffades fynd, anläggningar och kulturlager. Dessa områden kommer att benämnas södra och norra området (figur 4).

Resultat

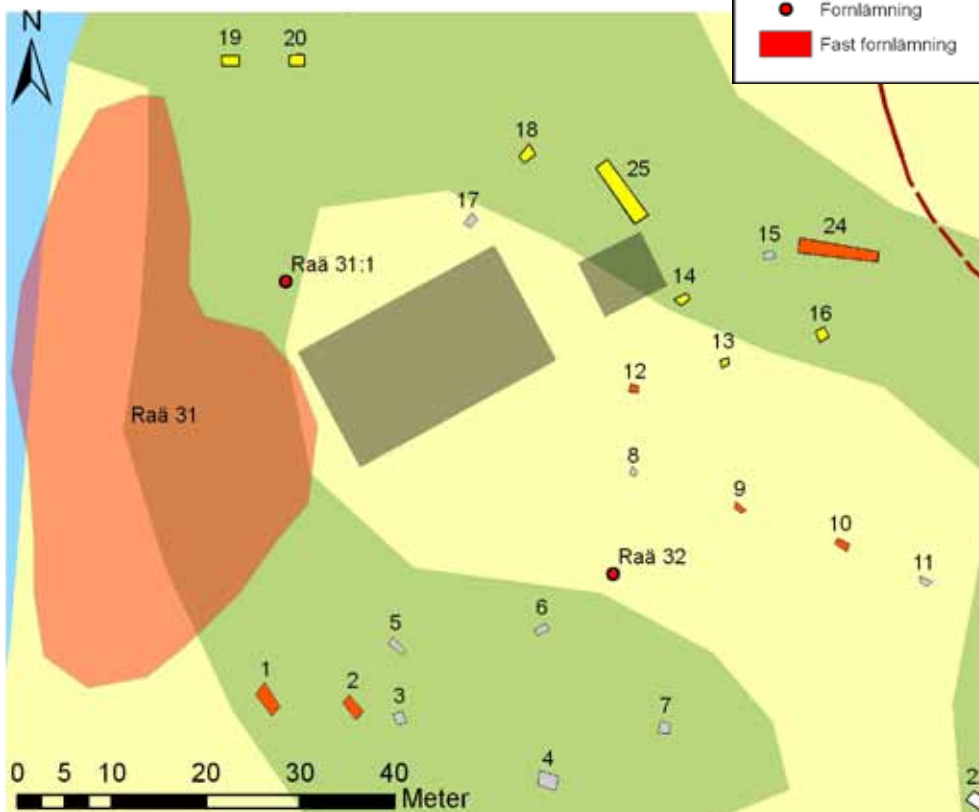
Anläggningar

Sammantaget påträffades 8 anläggningar i 9 olika schakt/provgropar vid utredningen (se tabell figur 8). Dessa fördelade sig på 6 olika typer; 2 rostar,

Figur 4 (motstående sida). Kartan visar fördelningen av schakten och provgropar som togs upp i undersökningsområdet. En mer detaljerad bild över de intressanta områdena här, benämnda södra och norra området, kan ses i figur 11 och 12. Skala 1: 3 500.

Figur 6. De schakt som det påträffades anläggningar i på det södra området är utplottade på kartan. För att se vilka anläggningar som påträffades i vilket schakt se tabell figur 8. Skala 1:800

Figur 7. De schakt/provgropar som det påträffades fynd och skörbränd sten vid utredningen i det södra området kan ses i figuren. För att se vilka fynd som påträffades i respektive schakt/provgrop se figur 9. Skala 1:800.

Anl.nr	Typ	Undersökt	Schakt/provgrop	Raä nr
1	Härd	Ja	S 73	2002
2	Koldepå	Nej	pg 1	32
3	Slaggvarp	Nej	pg 2 & 3	32
4	Rost	Nej	pg 4	32
5	Rost	Nej	pg 5	32
6	Malmdepå	Nej	pg 9	32
7	Nedgrävning	Ja	pg 9	2001
8	Nedgrävning	Ja	pg 10	2001

Figur 8. Anläggningar

2 nedgrävningar, 1 malmdepå, 1 koldepå, en slaggvarp och en härd. Sju av dessa påträffades i det södra området och en påträffades i det norra området (figur 6 och 12).

I det södra området kunde de påträffade anläggningarna knytas till två olika fornlämningar, raä 32 och raä 2001 (figur 11).

Fynd

Vid utredningen påträffades 64 fynd med en sammanlagd vikt av 236 gram. Fynd påträffades i åtta schakt/provgropar, sex i södra delen och två i norra delen (figur 7 och 12). De fyndkategorier som kunde ses var spån, avslag, splitter, brända ben och keramik (figur 9).

Här kan de fynd som påträffades på 0,9–1,3 meters djup i strandvallen i provgrop 1 och 2 knytas till neolitikum p.g.a. den gropkeramiken som påträffades där. Medan de fynd som påträffades i den östra delen av det södra området, provgrop 9, 10, 12 och schakt 24, i form av stenartefakter och brända

Fnr	Sakord	Material	Vikt (g)	Antal	Fragmenteringsgrad	Schakt/provgrop
1	Avslag	Kvarts	20,7	5	Hela & delar av avslag	S 70
2	Splitter	Kvarts	1,8	5	Splitter	S 70
3	Avslag	Bergart	6,8	3	Hela & delar av avslag	S 70
4	Avslag	Porfyr	87,1	2	Hela	S 65
5	Avslag	Porfyr	1,4	1	Hela	pg 2
6	Keramik	Keramik	13,1	1	Skärva	pg 2
7	Brända ben	Ben	0,2	2	Fragment	pg 2
8	Avslag	Bergart	9,9	2	Hela	pg 1
9	Keramik	Keramik	0,4	1	Fragment	pg 1
10	Brända ben	Ben	0,1	1	Fragment	pg 1
11	Avslag	Bergart	22,6	1	Hela	pg 9
12	Avslag	Tuff	6,6	1	Proximaldel	pg 9
13	Avslag	Bergart	13,0	1	Hela	pg 10
14	Retuscherat avslag	Tuff	2,4	1		pg 10
15	Spån	Tuff	1,2	1	Medialdel	pg 10
16	Splitter	Tuff	0,2	2	Splitter	pg 10
17	Brända ben	Ben	3,1	18	Fragment	S 24
18	Benspets	Ben	0,2	1	Fragment	S 24
19	Avslag	Bergart	33,8	5	Hela	S 24
20	Spån	Bergart	3,2	1	Proximaldel	S 24
21	Spån	Bergart	0,9	1	Medialdel	S 24
22	Splitter	Kvarts	0,5	2	Splitter	S 24
23	Brända ben	Ben	0,3	3	Fragment	pg 10
24	Avslag	Tuff	1,6	1	Proximaldel	pg 12
25	Avslag	Kvarts	4,0	1		pg 12
26	Avslag	Kvarts	1,3	1	Hela	pg 12

Figur 9. Fyndlista

Lab.nr	Material	Art	¹⁴ C BP	Kalibrerat 1 σ	Kalibrerat 2 σ	Kontext	Prov
Ua-38764	kol	Tall	1018±30	775-870 AD 68%	700-750 AD 7% 760-900 AD 88%	pg 5	1
Ua-38765	brända ben		9089±207	8600-7950 BC 68%	8800-7600 BC 95%	S 24	fnr 17
Ua-38766	kol	Björk	1202±30	990-1030 AD 68%	900-920 AD 1% 970-1050 AD 88% 1090-1150 AD 6%	S 73	2

Figur 10. Tabell över resultaten från ¹⁴C-analyserna utförda vid utredningen vid Orsand, steg 2.

ben tack vare en ¹⁴C-datering kan knytas till en tidigare mesolitisk boplatzfas (se ¹⁴C-analys nedan). Fynden i detta område framkom på cirka 0,2–0,5 meters djup. Utöver dessa fynd påträffades allmänt skörbränd sten, något som man även gjort vid tidigare undersökningar av raä 31 (Lannerbro 1984:53, 64). Detta gör det svårt att sätta en gräns mellan raä 31 och den nya mesolitiska lämningen raä 2001.

Vedart

Träkol analyserades från två anläggningar; A1 och A5. Vedartsanalyserna utfördes av Thomas Bartolin. Syftet med analyserna var att vedartsbestämma träkol för att bedöma dess lämplighet för ¹⁴C-analyser. Prov 1 togs i en rostplats som påträffades i provgrop 5. Analysen visade att det var tall med en egenålder under 30 år. Prov 2 togs i en härd som påträffades i schakt 73. Analysen visade att det var björk med en egenålder under 30 år. Bägge proverna användes för ¹⁴C-analys.

¹⁴C-analys

Tre ¹⁴C-dateringar har gjorts på material från Orsand (figur 10). Proverna för analyserna bestod av brända ben och träkol. Dateringarna utfördes av Ångströmlaboratoriet, Uppsala Universitet. Samtliga dateringar utfördes med tandemaccelerator. Om inte annat anges är det kalibrerade dateringar med 1 σ sannolikhet som används.

De brända ben som användes vid ¹⁴C-dateringen var ej artbestämda. Analyserna har utförts med syftet att ge en så god uppfattning om de olika kontexternas datering som möjligt.

Tolkning

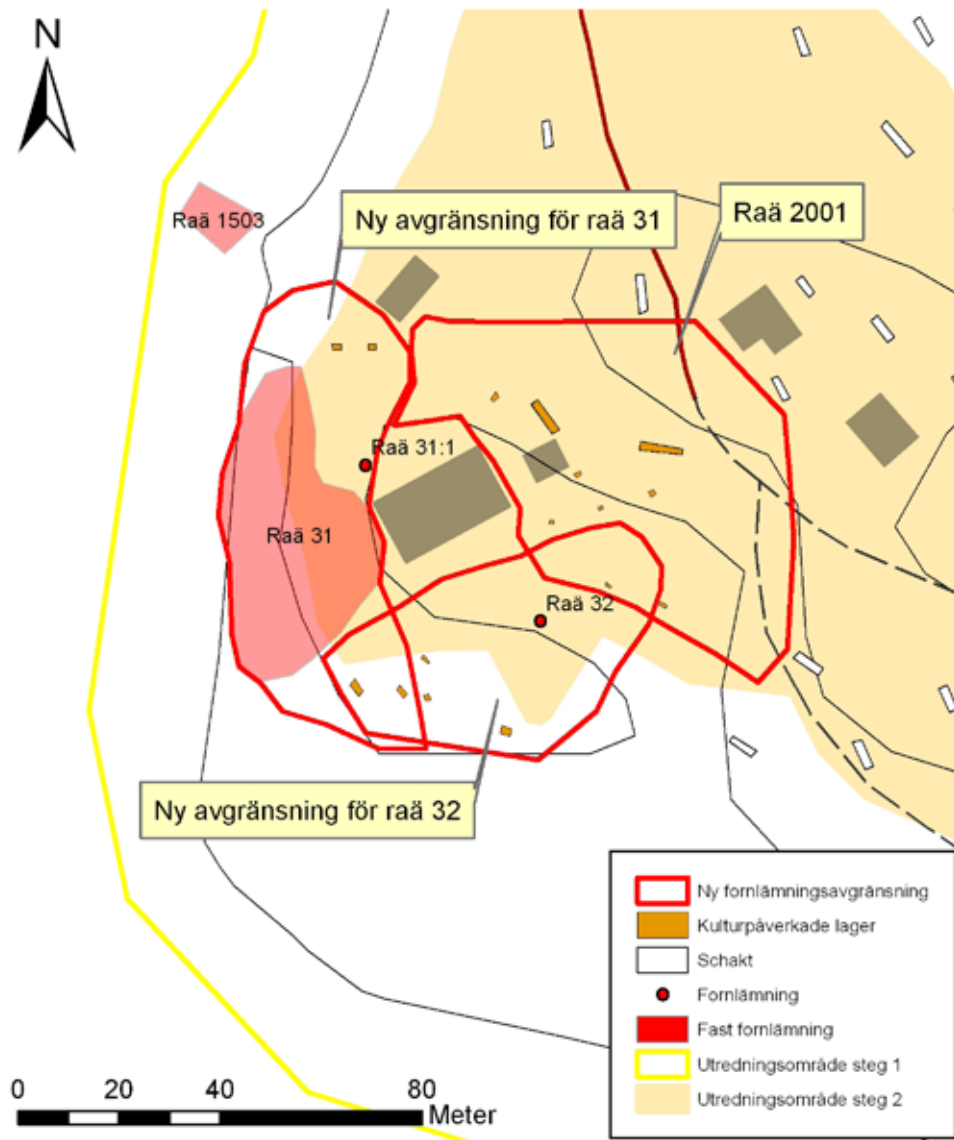
Inom det södra området fanns två kända fornlämningar sen tidigare som berördes av denna utredning. Utöver dessa påträffades en ny fornlämning, en mesolitisk boplatz vilken har givits raä nr 2001 (figur 11).

Den nya omfattningen för raä 31 motiveras av den neolitiska keramik som påträffades i provgrop 1 och 2 tillsammans med stenartefakter och brända ben.

För raä 32 skedde en omfattande omvärdering då den tidigare enbart bestod i en slaggvarp men utredningen visade att detta endast var en del i ett större järnframställningsområde. Detta bestod av 2 slaggvarpar, 2 rostar, 1 malmdepå och 1 koldepå. En av rostarna, anläggning 5, daterades till 1018±30 BP, 990–1030 AD, vilket placerar den i vikingatid.

Dessutom påträffades öster om raä 31 och 32 en ny mesolitisk lokal, raä 2001. Denna kunde ses genom de stenartefakter och brända ben som påträff-

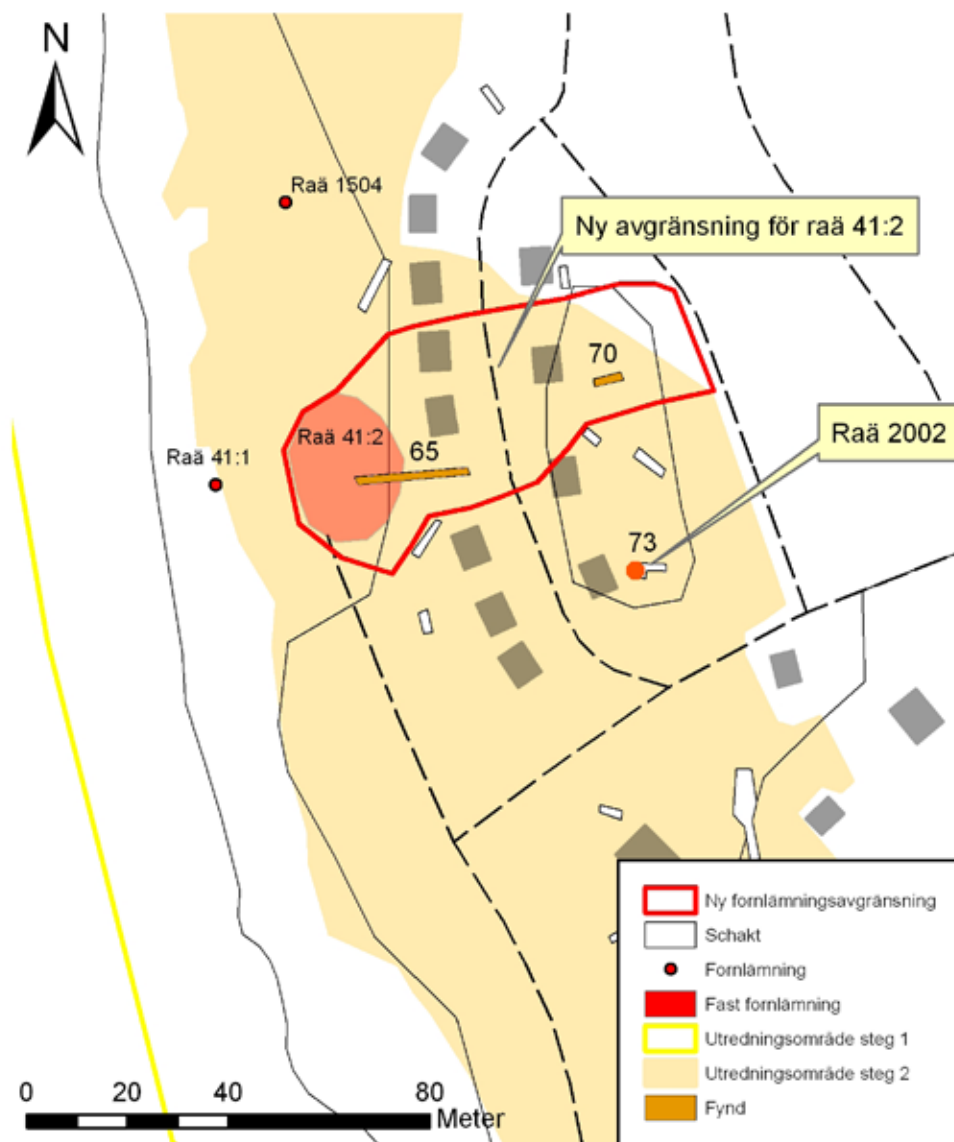
Figur 11. Det södra området visade upp en komplex fornlämningsbild med lämningar från flera förhistoriska faser. I figuren kan den nya mesolitiska fornlämningen ses och de nya utbredningarna för raä 31 och 32. Skala 1:1 500.

fades och att skörbränd sten påträffades över hela ytan i varierande mängd. Brända ben kunde dateras till 9089 ± 207 BP, 7950–8600 f.Kr., vilket gör det till den äldsta kända boplatsen i Dalarna till dags datum.

Inom det norra området fanns fyra fornlämningar kända sedan tidigare. Den som främst stod i fokus vid denna utredning var raä 41:2 då utbredningen och karaktären på den var osäker. Utöver dessa påträffades en ny fornlämning vid utredningen, en härd som daterades till vendeltid och har givits raä-numret 2002 (figur 5 och 12).

Utredningen visar att avgränsningen för fornlämning raä 41:2 bör ökas då stenartefakter påträffades i schakt öster om nuvarande gräns. Raä 2002 består endast av en härd, anläggning 1, men läget uppe på en terrass får ses som ett gott boplatsläge, så det närliggande området bör behandlas med försiktighet.

Utredningen uppfyllde de uppsatta målsättningarna. Utredningen kunde översiktligt fastställa och beskriva fornlämningarnas karaktär och omfattning och fastställa från vilka tidsskeden de härrör. I fallet raä 41:2 är tidsskedet relativt grovt satt till stenåldern p.g.a. att inga mer precisa dateringsbara

Figur 12. I figuren kan raä 41:2s nya utbredning ses och den nya fornlämningen raä 2002 vilken består av en härd (A1) daterad till venedeltid. Notera även de fyndförande schakten i området som motiverade förändringen av raä 41:2s gränser. Skala 1:1 500.

material framkom. För en sammanfattning kring vilka lämningar som noteras i utredningen totalt, både kända sedan tidigare och i denna utredning framkomna se figur 2, 11, 12 och bilaga 1.

Utredningen kunde även avgränsa fornlämningarna nr 31 och 41:2 öst-erut. Utöver det har även den nya utbredningen av fornlämning raä 32 grovt avgränsats. De nya lämningarna raä 2001 och 2002 ska behandlas som fast fornlämning.

Konsekvenser

De lämningar som bedömts som fast fornlämning är skyddade enligt Kulturminneslagen. För att få göra markgrepp i eller i direkt anslutning till dessa lämningar krävs därför tillstånd från Kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen Dalarna. Med tanke på att merparten är dolda under marken och att campingverksamheten pågått under en lång tid, kommer sannolikt en väl motiverad ansökan att tillstyrkas. Men det är även sannolikt att länsstyrelsen kommer

att ställa motkrav i form av arkeologiska undersökningar, då lämningarna har ett stort vetenskapligt värde.

Markingrepp i och intill de lämningar som bedömts som bevakningsobjekt kräver också länsstyrelsetillstånd. De har dock en mer svårbedömd status, varför länsstyrelsens bedömning är styrande.

Sammanfattning

I samband med detaljplanarbete och att Leksands Strand avser att förtäta och förnya bebyggelsen inom Orsandsbadens campingområde vid Siljan utfördes en arkeologisk utredning. Syfte var att dels undersöka fornlämningsförekomsten, men också att avgränsa de sedan tidigare kända stenåldersboplatserna raä 31 och 41:2. Utredningen utfördes i två steg. Steg 1 bestod av en fornminnesinventering november 2008, steg 2 bestod av en sökschaktsgrävning som genomfördes i september 2009 inom den strandnära zon som avgränsats genom steg 1. Sökschaktsgrävningen innefattade dels 79 sökschakt över hela den strandnära zonen, dels 32 mindre provgropar som togs upp för att avgränsa några av de äldre kända lämningarna.

Totalt finns 30 kända och registrerade lämningarna inom det ca 450 000 m² stora utredningsområdet, varav 16 av dessa framkommit under utredningen. De består av 3 stenåldersboplatser, 1 boplatssfynd av stenålderskaraktär, 1 boplatslämning från järnålder, 2 blästplatser, 3 slaggförekomster, 12 kolningsgropar, 2 kolbottnar av liggmiletyp, 1 kojruin, 4 lokaler med gropar med okänd funktion, 1 båtlämning samt 1 minnessten.

De lämningar som bedömts som fast fornlämning, dvs. lagskyddad lämning, är: raä 31:2, 32, 41:1-2, 793, 909, 911:1 och 3, 1493, 1495, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1506, 2001 och 2002.

Ett anmärkningsvärt fynd var den mesolitiska boplatserna, raä nr 2001, vilken daterats till ca 8 000 f.Kr. Den dateringen gör den till landskapets äldsta säkra mänskliga lämning. I norra delen påträffades även en härd, raä 2002, som daterades till vendeltid.

Utredningen kunde översiktligt fastställa och beskriva fornlämningarnas karaktär och omfattning och fastställa från vilka tidsskeden de härrör. Utredningen kunde även avgränsa fornlämningarna nr 31 och 41:2 österut samt raä 32. Eventuella markingrepp i fast fornlämning kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Referenser

- Baudou, E. 1995. Norrlands forntid – ett historiskt perspektiv. CEWE-förlaget. Bjästa.
- Falkenström, P. 1996. Spån och spånad. CD-uppsats i arkeologi. Uppsala universitet.
- Falkenström, P. & Lindberg K-F., Limes norrlandicus during 5000 years. Indications on ethnic identity in middle Sweden and southern Norrland. Scandinavian archaeological practice-in theory. I: OAS Vol.1. Red: Joestein Bergstol. Nordberg Aksidenstrykkeri AS, Oslo.
- Gräslund, B. 1970. En stenåldersboplats vid Nedre Ransjön i Härjedalen. I: Jämten 64, sid. 141-146.
- Hyenstrand, Å. 1974. Järn och bebyggelse. Dalarnas Hembygdsförbunds och fornminnesförenings årsbok 1974. Falun.
- Hyenstrand, Å. 1997. Om stenåldersforskning i Dalarna. I: Lannerbro, R. Det södra fångstlandet. Del III, Övre Österdalälven. SAR Field Studies 5. Stockholm.
- Lannerbro-Norell, M. 1987. Pil- och spjutspetsar av sten från övre Dalarna. Trebetygsuppsats. Uppsala universitet.
- Lannerbro, R. 1991. Det södra fångstlandet. Katalog. Del I. Vanån. SAR Field Studies 2. Stockholm.
- Lannerbro, R. 1992. Det södra fångstlandet. Katalog. Del II. Oreälven. SAR Field Studies 3. Stockholm.
- Lannerbro, R. 1997. Det södra fångstlandet. Katalog. Del III. Österdalälven. SAR Field Studies 5. Stockholm.
- Lindberg, K-F. 1998. Mesolitikum i Dalarna och Härjedalen. CD-uppsats i arkeologi. Uppsala universitet.
- Sandberg, F. 1996. Öjastrand. Järnframställning och boplatser. Arkeologisk utredning av planområde i Rättviks socken och kommun med jämförande studier av Siljansområdet. Dalarnas museum arkeologisk rapport 1996:1. Falun.
- Sandberg, F. 2008a. Arkeologisk utredning vid Orsandsbaden i Leksand. Steg 1, fornminnesinventering. Dalarnas museum dnr 141/08, stencil.
- Sandberg, F. 2008b. Arkeologisk förundersökning Hjortnåshede, fornlämning nr 39 i Leksands socken och kommun, Dalarna. Dalarnas museum arkeologisk rapport 2008:2. Falun.
- Serning, I. 1973. Förhistorisk järnhantering i Dalarna. Stockholm.
- Ågetoft, B-O. 1996. Territorialitet och utbytesrelationer i mesolitikums jägarsamlar samhällen. CD-uppsats i arkeologi. Uppsala universitet.

Arkiv

- ATA. Antikvariskt topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
Dnr 4959/36, 7020/73
- DM. Dalarnas museums arkiv, Falun. Dnr 146/03.
- FMIS. Fornsök, www.fmis.raa.se

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 431-4316-09
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2009-05-15
Ekonomiskt kartblad: 13F 7a NO
Soken: Leksand
Fornlämningar, raä nr: 31, 32, 41 och 1504
Koordinater, SV (RT 90, 2,5gon V): X 6736948 Y 1454676
Höjd, SV (RH 70): 164-177 m ö h
Uppdragsgivare: Leksands Strand AB
Schaktlängd, meter: 710 meter
Tidsåtgång fält: 80 h
DM projektnummer: 1420
DM diarienummer: 141/09
Arkeologisk personal: Karl-Fredrik Lindberg
Fältansvarig: Fredrik Sandberg
Projektansvarig: Fredrik Sandberg

Dokumentationsmaterial förvaras på Dalarnas museum. 64 fynd tillvaratogs.

Raä 31:1

Minnessten (övrig kulturhistorisk lämning), huggen grå granit, 2,7 m h, 0,3 m br och 0,2 m tj. På den mot SV vända sidan är texten inhuggen 0,6 m över marken: LHG \ 1954. På samma sida 1,9 m över marken är en mindre metallplatta fäst med texten: STENÅLDERSBOPLATS Vid undersökning utförd 1936 påträffades här talrika fragment av ornerade lerkärl, en stenyxa, flera pilspetsar av skiffer mm. Dessa fynd giva vid handen, att människor redan för 4000 år sedan här haft sin hemvist.

Raä 31:2

Boplatsområde (fast fornlämning) utan synlig anläggning av okänd utsträckning, dock minst 90x30 m (N-S) st. På boplatsen har det påträffats ett rikt fyndmaterial från gropkeramisk tid, ca 3000 år f.Kr. gropkeramisk keramik, spetsar, yxor, hacka och avslag av skiffer, kvarts, flinta samt djurben och skärersten.

Boplatsen delundersöktes 1936 av K.A Gustawsson (ATA 4959/36). En mindre undersökning utfördes 1973 p.g.a. den pågående erosionen av R. Lannerbro (ATA 7020/73). En schaktövervakning utfördes pga av släntningsarbeten för campingplatsen av Dalarnas museum 2003 (Dalarnas museum dnr 146/03).

Boplatsen är i hög grad skadad av den pågående erosionen av den sandiga platån, men även av verksamheten på campingplatsen.

Raä 32

Blästplats (fast fornlämning), 70x40 m ÖNÖ-VSV) st, bestående av 1 slaggvarp, rund, 6 m diam och 0,3 m h. I ytan synliga, enstaka slaggstycken, ca 0,05-0,1 m st, lågteknisk slagg. Platsen påvisades av S. Sandberg, Lycka, som upptäckte den vid grävningensarbeten 1966. Vid inv 1994 hade varpet fyllts på med jord och ingen slagg syns i ytan. Har de senaste åren varit plats för en timrad grill. Vid sondning framkom slagg. Vid inventeringen 2008 upptäcktes ingen slagg.

Överlagrat av campingplats, sannolikt tidigare restaurerat.

Raä 41:1

Blästbrukslämning (fast fornlämning). Slaggförekomst, plats för. Enligt inventeringen 1967: Slaggförekomst 2x1 m (N-S), i strandgruset, med enstaka slaggstycken, lätta, ljusa, blåsiga och intill 0,05 m st. Flera slaggstycken fanns längs stranden åt S men med stora anstånd

mellan sig, troligen uppspolade av vattnet. Vid inventeringen 1994 kunde ingen slagg iakttas. Vid inventeringen 2008 kunde några enstaka blästslagger iakttas i strandkanten strax norr om den utmärkta platsen. V om stranden i V-slutning nedanför äldre strandhak.

Sannolikt nedreroderad slagg från högvattenstrandterrassen över 164 m.ö.h.

Raä 41:2

Boplats (fast fornlämning), ca 80x35 m (ÖNÖ-VSV) st område, utan synlig anläggning, indikerad genom skärersten och möjligen avslag synliga i erosions-skada i stig. Iakttagelsen meddelad av Klas-Håkan Landström, Yttermo. Vid inventeringen 2008 kunde inga lämningar iakttas. Påträffades i V-slutning nedanför äldre strandhak.

Raä 41:3

Blästbrukslämning (bevakningsobjekt). Fyndplats för 1 järnsmälta, 25 cm diam och 3,5 cm tj, med starkt knotttriga ytor. Vikt 2,580 kg. Funnen 1983 vid schaktning för husvagnsparkering.

Raä 793

Blästplats (fast fornlämning), av okänd utsträckning, bestående av 1 slaggförekomst, 25x15 m (N-S), med spridd blästerugnsslagg samt ugnsväggsfragment. Slaggen låg dels på strandplanet, dels i vattnet samt syntes ovan det nedre erosionshaket i en rotvälta. Vid inventeringen 2008 kunde konstateras att en gångväg i form av en vägbank anlagts utmed stranden och över platsen under senaste tid. Endast några mindre slaggbitar påträffades i vattenbrynet.

Det gick ej att avgöra om man schaktat för gångvägen eller endast påfört vägbanken, men sannolikt har en enklare schaktning utförts. Det är därför tveksamt vad som kan finnas kvar.

Raä 909

Kolningsgrop(?) (fast fornlämning), 3 m i diam och 0,7 m dj. Gropen är konisk med spetsig botten. Vallen är 2 m br och 0,1-0,2 m h. Vid provstick framkom kol.

Raä 910:1

Kolningsgrop(?) (fast fornlämning), oregelbunden, 3x2,5 m (NNÖ-SSV) och 0,6 m dj med relativt tvära nedgrävningssidor mot gropbotten, vilken är 2,0x1,8 m (N-S). Vallen är intill 1,5 m br och 0,2-0,3 m h. I V kanten öppnar sig vallen som en ingång, 0,9 m br. Endast enstaka

kol/sot påträffades vid sondning. Skadad i SV av skogsstig. Kan t.ex. vara en tjärbränningsgrop eller kojgrund?

Raä 910:2

Kolningsgrop(?) (Fast fornlämning), oregelbunden, närmast rektangulär, 3,5x2,5 (VSV-ÖNÖ) och 0,9 m dj, med en dikesliknande botten, 1,8 m l och 0,6 m br (Ö-V). Vallen är 2 m br och intill 0,3 m h. Vid sondning framkom ytligt, sparsamt med kol.

Raä 911:1

Kolningsgrop (Fast fornlämning), närmast kvadratisk, 3x3 m (NO-SV) och 0,7 m dj, med antydan till vall, 2-3 m br och 0,1-0,2 m h. Gropbotten är rektangulär, ca 2,4x1,9 m (NO-SV). I groppen påträffades kol/sot vid sondning. Ingår i område Raä 1493.

Raä 911:2

Kolningsgrop(?) (Fast fornlämning), oval, 3,5x2,5 m (VNV-OSO) och 0,5 m dj, med ojämn botten. Den omges av en flack vall, 2 m br och 0,2 m h. 0,2 m ner i botten framkom rikligt med kol vid sondning. Ingår i område Raä 1493.

3 m VNV om är: Grop, oregelbunden, 1 m diam och 0,5 m dj. Ingen tydlig vall. Vid sondning framkom kol/sot 0,2 m ner i gropbotten.

Raä 911:3

Kolningsgrop(?) (Bevakningsobjekt), oval, 2,2x1,5 m (NNV-SSÖ) och intill 0,6 m dj. Vallen är ca 1 m br och 0,2 m h. Provstick mellan dessa och angränsande små grundar gropar gav sot och kolskikt, vilket innebär att groppen kan vara del av en kolbotten. Ingår i område Raä 1493.

Raä 963

Område med gropar (Övrig kulturhistorisk lämning), ca 140x30 m (N-S), bestående av 14 gropar, 3,5-5,5 m diam och 0,4-0,75 m dj, i regel vallomgivna. Vid kartering och undersökning 1984 och 1985 för VA-ledning och fornminnesinventering 1994 gjordes försök till att bestämma groparna: varav 1 kolningsgrop och täktgropar kunde konstateras och för några övriga gropar föreslogs fångstgropar eller matberedningsgropar. Vid inventeringen 2008 var i stort sett hela området avschaktat pga pågående byggnation av fritidsstugor.

Raä 1493

Område med skogsbrukslämningar (Fast fornlämning), ca 85x50 m (NV-SO), bestående av 2-3 kolningsgropar, 1-2 kolbottenar och 1 kolarkojgrund(?) samt flera mindre, diffusa

gropar. Ingående lämningar är Raä 911:1-3, 1494 och 1494.

Raä 1494

Kolarkojgrund(?) (Övrig kulturhistorisk lämning), bestående av en grop, oval, 2,5x2,0 m (N-S) och 0,9 m dj, med tvära nedgrävningssidor och vall i N, O och S, 1 m br och 0,2 m h. I V finns en svacka som kan ha utgjort en ingång, 0,7 m br. Vid foten av en äldre strandterrass. Ingår i område Raä 1493.

7 m SV om är:

Raä 1495

Kolbotten (Övrig kulturhistorisk lämning), möjligen av liggmilettyp, ca 5-6 m i diameter, med något välvd yta. Botten omges av flera täktgropar, 1-3 m l, 1-2 m br och 0,4-0,5 m dj, i Ö kanten en dikesliknande grop. Kol och sot i botten. Ingår i område Raä 1493.

Raä 1496

Kolningsgrop (Övrig kulturhistorisk lämning), oval, 3,5x2,5 m (NV-SO) och 0,5 m dj, bestående av ett rektangulärt bottenplan, 2,5x1,5 m och en omgivande låg, flack vall, 1,0-1,5 m br och 0,2 m h.

Beväxt med 2 tallar. SV-sluttning, sandig skogsmark. 15 m ONO om gångstig (NNV-SSO), 25 m SSO om gångväg (ONO-NSN).

Raä 1497

Boplatsfynd (Bevakningsobjekt) i slänt ner mot gångväg utmed stranden låg några kvarts- och porfyraavslag/splitter samt möjlig skärvsten. Ligger nedanför plan plåtå strax ovan 165 m.ö.h.

De få och små avslagen påträffades på en mycket begränsad sandyta som låg öppen pga erosion.

Raä 1498

Gropar (Övrig kulturhistorisk lämning). Inom området finns ca 5 gropar av olika storlek, varav några stora täktgropar i S. De flesta har relativt tvära nedgrävningssidor och ser inte så gamla ut. Inget kol påträffades vid sondning. Ingen av groparna bedöms som kolningsgrop eller fångstgrop.

Sannolikt är dessa gropar en fortsättning av Raä 963, även om de hamnar längre åt NO! Omedelbart V om g/c-väg, O om nybyggnation.

Raä 1499

Grop (Övrig kulturhistorisk lämning), rund, 3 m i diam och 0,5 m dj, omgiven av vall, ca 1 m br och 0,2 m h. Botten är relativt plan med ganska tvära nedgrävningssidor. Inget kol i groppen. Okänd funktion. 8 m SV om gångstig (NV-SO). Plan plåtå i sandig skogsmark.

Raä 1500

Kolningsgrop (Fast fornlämning), kvadratisk, 4x4 m (ONO-VSV) och 0,8 m dj, med omgivande vall, ca 2 m br och 0,4 m h. Bottenplanet är kvadratisk, ca 2x2 m. Kol/sot påträffades vid sondning.

1 m VNV om gångstig (NNO-SSV). Flack V-sluttande plåtå i sandig skogsmark.

Raä 1501

Kolningsgrop(?) (Fast fornlämning), kvadratisk, 2,5x2,5 m (NO-SV) och 0,6 m dj med omgivande vall, ca 2 m br och 0,2 m h. Botten är relativt plan, kvadratisk och med ca 1,5 m sida. Endast lite kol kunde upptäckas i gropen vid sondning. 2 m NNV om stig (ONO-VSV), 8 m V om stigmörning. S om några mindre gropar. Flack, V-sluttande plåtå i sandig skogsmark.

Raä 1502

Kolbotten efter liggmila(?) (Fast fornlämning), rektangulär(?), ca 8,0x5,5 m (NV-SO), bestående av en något förhöjd yta som i NO och SV är kantad av två dikesliknande täktgropar, 5 resp. 6 m l, 1,3 m br och 0,5 m dj. Botten innehöll rikligt med kol/sot vid sondning. På morän- och sandplåtå i SV-sluttning. 5 m SSO om bilväg (ONO-VSV). En stig löper över botten (NNO-SSV).

Raä 1503

Slaggförekomst (Fast fornlämning), inom en ca 20x10 m st (NV-SO) yta, på en låg revliknande, småstensbemängd udde, ligger spridd blästslag, tung, svartbrun och blåsigt samt skörbränd sten. Uteroderat material.

Möjligen har hela blästplatsen eroderat ut i sjön, inga spår efter slag i den branta strandbrinken SO om slaggförekomsten.

Raä 1504

Kolningsgrop (Fast fornlämning), rund, 3,5 m i diam och 1,0 m dj, bestående av ett rektangulärt bottenplan, ca 1,5x1,1 m (NNV-SSO) med en omgivande vall, 1,5-2,0 m br och 0,3 m h. I gropbotten påträffades rikligt med kol/sot vid sondning och även lite i vällen. V-sluttning, sandig skogsmark. Omedelbart nedanför hög slänt, 45 m O om strand.

Raä 1505

Gropar (Övrig kulturhistorisk lämning), 3 st rund-ovala, 2 m i diam och 0,7 m dj, med vall, 1,5 m br och 0,2 m h, utom i V. Inget kol. 8 m VSV om g/c-väg (NNV-SSO). Svag V-sluttning, tallskog. Okänd funktion.

12 m NNV om är: Grop, oval 2,5x2,0 m (NNO-SSV) st och 0,6 m dj, med relativt plan botten. Inget kol påträffades.

13 m SSV är: Grop, oval, 2,5x2,0 m (ONO-VSV) och 0,7 m dj, med plan, rektangulär botten, 2,0x1,3 m.

Raä 1506

Kolningsgrop (Fast fornlämning), rund, ca 4 m i diam och 0,8 m dj, omgiven av vall, 1,5 m br och 0,3 m h. Botten är oval eller rektangulär, ca 2x1 m (O-V). 0,2 m ner i den grova sanden i gropbotten framkom kol/sot vid sondning. På botten låg en rostig plåtburk. O-sluttning, i sandig skogsmark mellan fritidshus. 8 m SSV bilväg (ONO-VSV), 10 m ONO om bilväg (NNV-SSO).

6 m V om är: Grop, närmast kvadratisk med 3 m sidor (ONO-VSV) och 0,7 m dj, omgiven av vall, 1,5 m br och 0,2 m h. Inget kol i botten och vall. Funktion okänd.

Raä 1507

Båtlämning (Övrig kulturhistorisk lämning), bestående av två parallella stenrader, lagda vinkelräta mot strandlinjen, 8 m l (O-V) och 0,8-1,2 m br, av 0,4-0,7 m st stenar, till synes i dubbla rader. Stenraderna har ett inbördes avstånd av 4,5 m. Stenarna är delvis nedsjunkna i sanden. På den S har mindre sten lagts upp längst ut. Möjligen är den Ö änden överlagrad av banken för strandvägen. Troligen inte av hög ålder?

Raä 2001

Boplats (fast fornlämning) Inom ett ca 95x10-55 m (NV-SÖ) st område har det påträffats 17 avslag, 3 spån, skörbränd sten och brända ben. De brända benen har ¹⁴C-daterats till 8600-7950 BC (9089±207 BP, kal. 2 sigma).

Raä 2002

Härd (fast fornlämning), 1,4x1 m (N-S) st, bestående av en koncentration med skörbränd sten kol och sot samt rödbränd sand. Datering: 775-870 e.Kr. (¹⁴C-datering, 1202±30 BP) kal. 2 Sigma.

Schakt 1

2x1,6 meter stort med ett djup mellan 0,2 – 0,6 meter. Marken störd av VA-ledning i Ö och eltele ledning längs med schaktet centralt.

5 skörbrända stenar påträffades i schaktets södra delar på ett djup av 0,1 – 0,2 meter, något osäkra.

Schakt 2

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 – 1,0 meter. Direkt under grästorv låg ett matjordstäckes med ett djup av 0,1 meter, därefter följde ett blekjordskikt med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Därefter en anrikningshorisont, ca 0,1 meter tjock. Under denna ren sand.

Schakt 3

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,6 meter. Direkt under grästorv låg ett matjordstäckes med ett djup av 0,1 meter, därefter följde ett blekjordskikt med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Därefter en anrikningshorisont, ca 0,1 meter tjock, i denna fanns järnutfällningar. Under denna ren sand.

Schakt 4

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,6 meter. Direkt under grästorv låg ett matjordstäckes med ett djup av 0,1 meter, därefter följde ett blekjordskikt med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Dessa två lager innehöll enstaka sten. Därefter en anrikningshorisont, ca 0,1 meter tjock, i denna fanns järnutfällningar. Under denna ren sand.

Schakt 5

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,65 meter. Direkt under grästorv låg ett matjordstäckes med ett djup av 0,1 meter, därefter följde ett blekjordskikt med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Därefter en anrikningshorisont, ca 0,1 meter tjock. Under denna en ljus finkorning sand.

Schakt 6

6x1,6 meter stort med ett djup av 2,2 meter. Direkt under grästorv låg ett matjordstäckes med ett djup av 0,1 meter, därefter följde ett blekjordskikt med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Därefter en anrikningshorisont, ca 0,1 meter tjock. Under denna en ljus finkorning sand. I den NÖ delen kunde svämmade lager ses.

I den norra delen av schaktet framkom en nedgrävning. Formen var oregelbunden 2,5x1,2 meter stor (NNV-SSÖ) och med ett djup av 0,25 meter. Fyllningen bestod av röd sand med rikligt med kol och enstaka skörbrända stenar.

Schakt 7

3,5x1,6 meter stort och med ett djup av 0,6 meter. Under grästorv och matjord låg en fyllning bestående av sand, sten (0,05 – 0,5 meter stora) och mylla. Sannolikt utfylld/planerad mark. Naturlig grund framkom först på 0,6 meters djup.

Schakt 8

5,5x1,6 meter stort och 0,5 meter djupt. Under grästorv och 0,15 meter matjord påträffades ett heterogent genomgrävt brandlager, fläckigt med kol, sand och blekjord. Detta lager var 0,1 meter tjockt och följdes av ett 0,1 meter tjockt blekjordslager. Därefter följde den naturliga alven i form av gulbrun sand.

Tvärsöver alven kunde ett 1,5 meter brett kollager ses som tolkades som spåren efter en rotbrand.

Schakt 9

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv följt av ett 0,15 meter tjockt matjordslager. Därunder påträffades blekjorden med en tjocklek av 0,05 meter och slutligen den naturliga alven i form av fin naturlig sand.

Schakt 10

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,35 meter. Under grästorv och matjord påträffades ett 0,2 meter tjockt lager med omgrävd sand, därefter kom den naturliga alven i form av sand. Omgrävd och planerad yta.

Schakt 11

5,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Torv och matjord följdes av naturlig sand på 0,2 meters djup. Endast ställvis blekjordsskikt. Planerad gräsyta.

Schakt 12

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Torv och matjord följdes av naturlig sand på 0,2 meters djup. Endast ställvis blekjordsskikt. Planerad gräsyta.

Schakt 13

9x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Torv och matjord följdes av naturlig sand på 0,2 meters djup. Endast ställvis blekjordsskikt. Planerad gräsyta.

Schakt 14

4x1,6 meter stort och 0,5 – 0,8 meter djupt. Under grästorv fanns ett upptill 0,6 meter tjockt

påfört sandlager. Därunder kom blekjord och den naturliga alven i form av sand.

Schakt 15

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Torv och matjord följdes av naturlig sand på 0,2 meters djup. Endast ställvis blekjordsskikt. Planerad gräsyta.

Schakt 16

5x3 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter, därunder blekjord i den södra delen, i övriga delar sågs blekjorden endast ställvis. Därefter följde alven i form av sand.

I schaktet påträffades två stolphål, i fyllningen av dessa påträffades modernt material i form av en kapsyl, kopparslag och tegel. Spår efter sentida konstruktioner, t.ex. äldre lekredskap.

Schakt 17

5,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,7 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,3 meter. Därunder fanns ett 0,1 meter tjockt lager bestående av kol, sot och mylla. I detta lager fanns även buteljglas och tegel. Under detta kom sedan blekjord följt av ett sandlager och anrikningsslager.

Schakt 18

5,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,5 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,2 meter. Därunder fanns ett 0,1 meter tjockt lager bestående av kol, sot och mylla. I detta lager fanns även buteljglas och tegel. Under detta kom sedan blekjord följt av ett sandlager och anrikningsslager.

Schakt 19

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,5 meter. Grästorv följt av 0,15 meter matjord. Därunder ett blekjordslager med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter som ställvis var fläckigt av sot/kol. Därefter följde alven i form av sand.

Schakt 20

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,7 meter. Grästorven och matjorden hade en tjocklek av 0,35 meter. Därunder kom ett 0,2 meter tjockt kol/sot lager följt av ett 0,05 meter tjockt sandlager. Detta åtföljdes av en 0,05 meter tjock gammal markhorisont som bestod av humus, sot och kol. Under denna ett 0,1 meter tjockt blekjordslager som följdes sand med anrikningsskikt.

Schakt 21

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,7 meter. Grästorven och matjorden hade en tjocklek av 0,35

meter. Därunder kom ett 0,2 meter tjockt kol/sot lager följt av ett 0,05 meter tjockt sandlager. Detta åtföljdes av en 0,05 meter tjock gammal markhorisont som bestod av humus, sot och kol. Under denna ett 0,1 meter tjockt blekjordslager som följdes sand med anrikningsskikt.

Schakt 22

5x1,6 meter stort och 0,5 meter djupt. Grästorven och matjorden hade en tjocklek av 0,2 meter. Därefter följde ett 0,03 – 0,08 meter tjockt flerskiktat lager där kol/sot varvades med mylla. Därunder kom ett blekjordslager med en tjocklek av 0,1 meter följt av alven bestående av sand. En dagvattenledning gick tvärs över schaktet i den norra delen.

Schakt 23

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Endast omgrävda lager ned till 0,25 meters djup bestående av matjord, sand, sot och kol. I botten framkom alven i form av fin sand.

Schakt 24

7x1,6 meter stort med ett djup av 0,2 – 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter, därefter ett 0,07 meter tjockt blekjordslager. Detta lager följdes av alven bestående av grov sand. Den SÖ delen av schaktet hade störts av ett ledningsschakt. I den NV delen påträffades avslag och ben i sanden närmast under blekjorden på ett djup av 0,20 – 0,25 meter under marknivå.

Schakt 25

6x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 – 0,5 meter. Överst grästorv, under denna en gjuten platta i den norra delen och lerblandad mo i söder. Under gjutresterna påträffades ett 0,03 – 0,06 meter tjockt kol/sot lager, därunder blekjord. I blekjorden och strax under påträffades skörbränd sten.

Schakt 26

7x1,6 meter stort med ett djup av 0,35 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek på 0,2 meter, därunder fanns ett sotigt mylligt skikt med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Under detta kom blekjorden med en tjocklek av 0,05 meter och i botten av schaktet fanns en grov sand.

Schakt 27

7,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek på 0,2 meter, därunder fanns ett sotigt mylligt skikt med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Under detta kom blekjorden med en tjocklek av 0,05 meter och i botten av schaktet fanns en grov sand.

Schakt 28

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Sandig matjord under grästorven med en tjocklek av 0,2 – 0,25 meter. Därefter endast ställvis blekjord följt av grov sand. Möjligen omgrävt.

Schakt 29

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därunder ställvis ett tunt blekjordsskikt. I botten fanns ett rent sandlager.

Schakt 30

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,7 meter. Grästorven och matjorden hade en tjocklek av 0,25 meter. Därunder ett fyllager av sand, mo, mylla och småsten med en tjocklek av 0,6 meter. Fyllningen ligger direkt på den naturliga alven i form av fin sand.

Schakt 31

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,4 meter. Därunder fin sand (ingen blekjord och anrikningsslager). I botten kunde även en svämmad sotfläck ses. Omgrävd mark likt schakt 30.

Schakt 32

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 – 0,4 meter djupt. Grästorven och matjorden hade en tjocklek av 0,1 meter. Därunder ett lager av sotig mylla med en tjocklek av 0,1 meter följt av ett blekjordsskikt. I botten alven i form av fin sand.

Schakt 33

6,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,2 – 0,5 meter. Under grästorven fanns ett tunt lager blekjord följt av fin sand. Den södra delen av schaktet var stört av ett 1,3 meter brett lednings-schakt (NV-SÖ).

Schakt 34

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,35 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 meter. Därunder kom ett tunt sotlager liggandes på blekjorden med en sammanlagd tjocklek av 0,03 meter. Dessa lager följdes av alven i form av fin sand.

Schakt 35

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorven och matjorden hade en tjocklek av 0,1 meter. Därefter följde ett sotigt tunt humöst lager som låg ovanpå ett blekjordsskikt med en tjocklek av 0,03 meter. I botten alven i form av fin sand.

Schakt 36

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,25 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,05 meter. Därunder kom alven i form av fin sand.

Schakt 37

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,05 meter. Därunder kom alven i form av fin sand. Några kol/sotfläckar efter rotbränder kunde noteras i botten.

Schakt 38

7x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,05 meter. Därunder kom alven i form av fin sand. Några kol/sotfläckar efter rotbränder kunde noteras i botten.

Schakt 39

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,25 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,05 meter. Därunder kom alven i form av fin sand.

Schakt 40

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,05 meter. Därunder kom alven i form av fin sand. Några kol/sotfläckar efter rotbränder kunde noteras i botten.

Schakt 41

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv och matjord hade en tjocklek av 0,05 meter. Därunder kom alven i form av fin sand.

Schakt 42

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,5 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därefter ställvis sot/humuslager 0,01 meter tjockt direkt ovanpå alven som bestod av sand. Inget blekjordsskikt.

Schakt 43

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,5 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek 0,1 meter. Därunder ett 0,0 – 0,5 meter tjockt omgrävt lager bestående av sand och jord. Under detta kom alven i form av fin sand.

Schakt 44

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Därunder ett 0,02 meter tjockt sotigt humuslager ovanpå ett tunt blekjordsskikt. I botten fin sand.

Schakt 45

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv och sotig och kolig matjord med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Därefter ett tunt blekjordsskikt följt av fin sand.

Schakt 46

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Bara ställvis blekjord följt av fin sand.

Schakt 47

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv, matjord och mosand med en tjocklek av 0,2 meter. Därunder sand utan blekjordsskikt. Spår efter en rotbrand i botten.

Schakt 48

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv, matjord och mosand med en tjocklek av 0,2 meter. Därunder sand utan blekjordsskikt. Spår efter rotbränder i botten.

Schakt 49

5x1,6 meter stor med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter, under detta ett 0,05 meter tjockt blekjordsskikt. Därefter sand. Från matjorden och neråt påträffades en modern hård med buteljglas och korkar i.

Schakt 50

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,9 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter, därunder ett påfört sandlager. Inget blekjordsskikt eller gamla markhorisonter kunde ses.

Schakt 51

4,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Under dessa en 0,03 meter tjock mörk sotig horisont följt av ett upptill 0,1 meter tjockt blekjordslager. Detta följdes av ett anrikningsslager med järnutfällningar med en tjocklek av 0,1 meter som mot botten hade inslag av svallad småsten. I botten påträffades alven i form av en fin sand.

Schakt 52

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Under dessa en 0,03 meter tjock mörk sotig horisont följt av ett upptill 0,1 meter tjockt blekjordslager. Detta följdes av ett anrikningsslager med järnutfällningar med en tjocklek av 0,1 meter. I botten påträffades alven i form av en fin sand.

Schakt 53

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Under dessa en 0,03 meter tjock mörk sotig horisont följt av ett upptill 0,1 meter tjockt blekjordslager. Detta följdes av ett anrikningsslager med järnutfällningar med en tjocklek av 0,1 meter. I botten påträffades alven i form av en fin sand.

Schakt 54

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Under dessa en 0,03 meter tjock mörk sotig horisont följt av ett upptill 0,1 meter tjockt blekjordslager. Detta följdes av ett anrikningsslager med järnutfällningar med en tjocklek av 0,1 meter. I botten påträffades alven i form av en fin sand.

Schakt 55

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Under dessa en 0,03 meter tjock mörk sotig horisont följt av ett upptill 0,1 meter tjockt blekjordslager. Detta följdes av ett anrikningsslager med järnutfällningar med en tjocklek av 0,1 meter som hade inslag av småsten. I botten påträffades alven i form av en fin sand.

Schakt 56

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Under dessa en 0,03 meter tjock mörk sotig horisont följt av ett upptill 0,1 meter tjockt blekjordslager. Detta följdes av ett anrikningsslager med järnutfällningar med en tjocklek av 0,1 meter som hade inslag av småsten. I botten påträffades alven i form av en fin sand.

Schakt 57

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därunder mo, fin sand. Inget blekjordslager kunde ses. Enstaka skärvig sten.

Schakt 58

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därunder mo, fin sand. Inget blekjordslager kunde ses.

Schakt 59

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därunder mo, fin sand. Inget blekjordslager kunde ses.

Schakt 60

17x1,5 – 4,5 meter stort med ett djup av 0,3 – 0,6 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därunder mo, fin sand. Inget blekjordslager kunde ses. I de centrala delarna framkom en stenpackningsliknande konstruktion varvid schaktet utvidgades. Det visade att stenarna låg relativt glest, var olikstora samt låg direkt i alven utan några nedgrävningskanter. Stenansamlingen ses därför som en naturbildning.

Schakt 61

3x1,6 meter stort med ett djup av 0,6 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därunder mo, fin sand med enstaka stenar. Inget blekjordslager kunde ses.

Schakt 62

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,15 meter. Därunder mo, fin sand med enstaka stenar. Inget blekjordslager kunde ses.

Schakt 63

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Därunder sand med ett visst inslag av småsten.

Schakt 64

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,45 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder påträffades påförd sand och småsten med en tjocklek av 0,1 meter. Därefter följde en tunn äldre markhorisont bestående av humus och sot med en tjocklek av 0,02 meter som följdes av ett blekjordsskit med en tjocklek av 0,04 meter. Under blekjorden kom ett 0,1 – 0,15 meter tjockt lager med sand och småsten. I botten påträffades alven i form av fin sand.

Schakt 65

21x1,6 meter stort med ett djup av 0,45 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Därunder ett 0,04 meter tjockt blekjordslager som följdes av ett 0,1 – 0,2 meter tjockt anrikningslager. I botten kom alven i form av ren sand. I den östra delen påträffades påförd sand under grästorven och därunder en gammal markhorisont. Under denna var lagerföljden samma som ovan.

Schakt 66

7x1,6 meter stort med ett djup av 0,2 – 0,3 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Därunder ett 0,04 meter tjockt

blekjordslager som följdes av ett 0,1 – 0,2 meter tjockt anrikningslager. I botten kom alven i form av ren sand.

Schakt 67

11x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Därunder ett 0,04 meter tjockt blekjordslager som följdes av ett 0,1 – 0,2 meter tjockt anrikningslager. I botten kom alven i form av ren sand.

Schakt 68

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder en stenfyllning med en tjocklek av 0,15 meter som följdes av den naturliga alven i form av en ren sand.

Schakt 69

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder blekjord med en tjocklek av 0,1 meter dolt av fin sand.

Schakt 70

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 – 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder blekjord med en tjocklek av 0,1 meter dolt av fin sand.

Schakt 71

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,2 – 0,3 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder blekjord med en tjocklek av 0,1 meter dolt av fin sand.

Schakt 72

5,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder blekjord med en tjocklek av 0,1 meter dolt av fin sand.

Schakt 73

6,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,3 meter. Grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder blekjord med en tjocklek av 0,1 meter dolt av fin sand. I botten påträffades en härdrest. Denna syntes som en 1,4x1,0 meter stor röd och sotsvart färgning. I härden påträffades cirka 1-1,5 liter skörbränd sten.

Schakt 74

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,9 meter. Direkt under grästorv fyllnadsmassor i form av mylla, sand, sten och stubbar. Mot botten kunde alven ses i form av ren sand. Inga äldre markhorisonter kunde ses.

Schakt 75

5,5x1,6 meter stort med ett djup av 0,8 meter. Direkt under grästovr fyllnadsmassor i form av mylla, sand, sten och stubbar. Mot botten kunde alven ses i form av ren sand med enstaka rester av blekjord som troligen är spåren av en äldre markhorisont.

Schakt 76

7x1,6 meter stort med ett djup av 0,5 meter. Skogsvegetation följt av matjord med ett djup av 0,15 meter. Därunder morän utan spår av kulturpåverkan.

Schakt 77

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Skogsvegetation följt av matjord med ett djup av 0,15 meter. Därunder morän med inslag av block och lite kol/sot. I botten fin sand. Ställvis kunde ett tunt blekjordsskikt iaktas.

Schakt 78

5x1,6 meter stort med ett djup av 0,4 meter. Skogsvegetation följt av matjord med ett djup av 0,15 meter. Därunder morän med inslag av block. I botten fin sand.

Schakt 79

4x1,6 meter stort med ett djup av 0,2 meter djupt. Skogsvegetation följt av matjord med ett djup av 0,05 meter. Därunder ett blekjordsskikt i fin sand med enstaka stenar följt av den naturliga alven.

Provgrop 1

1,5x0,9 meter stor med ett djup av 1,1 meter. Grästovr och matjord med en tjocklek av 0,2 – 0,25 meter, därunder grov sand med ett litet inslag av sot/kol med en tjocklek av 0,4 meter. Därefter följde ett 0,05 meter tjockt kolstyblager med större kolbitar vilket följdes av ett 0,15 – 0,2 meter tjockt lager av ren grov sand. Under detta påträffades ett 0,15 meter tjockt sandlager med svallad sten, avslag och brända ben. Underst i sektionen fanns opåverkad undergrund i form av sand.

Provgrop 2

1,5x0,9 meter stor med ett djup av 1,1 meter. Grästovr och matjord med en tjocklek av 0,1 – 0,2 meter, därunder grov sand med ett litet inslag av sot/kol med en tjocklek av 0,35 – 0,4 meter. Därefter följde ett 0,05 meter tjockt lager med mindre reduktionsslagg, ugnsväggsfragment och järnutfällningar.

Provgrop 3

1,8x0,9 meter stor med ett djup av 0,95 meter. Överst ett humöst sandlager med en tjocklek

av 0,15 – 0,2 meter vilket följdes av ett humus/sotlager med en tjocklek av 0,3 meter. Därunder ett 0,01 – 0,15 meter tjockt lager med grov ren sand. I botten på provgropen påträffades en slaggvarp som sluttade mot sydöst. Tolkas som att krönet på slaggvärpen finns i gropen och värpen har troligen en tjocklek cirka 0,15 meter. Reduktionsslagg och ugnsväggsbitar påträffades i ytan av värpen.

Provgrop 4

2,1x0,9 meter stor med ett djup av 1,3 meter. Överst grästovr och matjord med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Under detta ett 0,5 – 0,65 meter tjockt lager ren sand vilket följdes av ett rödbrunt rostet magnetiskt malmlager. Därunder ren grov sand.

Provgrop 5

1,6x0,9 meter stor med ett djup av 1,1 meter. Överst grästovr och matjord med en tjocklek av 0,2 meter. Därunder ett påfört lager av gräfläckig mo med en tjocklek av 0,1 meter. Detta följdes av ett 0,05 meter tjockt kollager med rödbrunbränd sand som var starkt magnetiskt. Tolkas som en rostplats. Under detta lager opåverkad mark i form av ren sand.

Provgrop 6

1,1x0,9 meter stor med ett djup av 0,55 meter. Överst grästovr och matjord med ett djup av 0,15 meter. Därunder ett tunt slagglager, 0,05 meter tjockt, med reduktionsslagg. Under detta kom opåverkad mark i form av ren grov sand.

Provgrop 7

1,2x0,9 meter stor med ett djup av 1,0 meter. Överst grästovr och matjord med en tjocklek av 0,25 meter vilket följdes av ett 0,7 meter tjockt lager med sand, grus och småsten med inslag av sot och kol. Detta lager tolkas som en sentida utfyllnad.

Provgrop 8

0,9x0,5 meter stor med ett djup av 0,5 meter. Överst grästovr och matjord med en tjocklek av 0,15 – 0,2 meter. Därefter följde ett mörkt humöst marklager med hårda lerklumpar i med en tjocklek på 0,1 meter vilket följdes av opåverkad mark i form av grov ren sand.

Provgrop 9

1,15x0,9 meter stor med ett djup av 0,53 meter. Överst grästovr och matjord med en tjocklek av 0,06 meter vilket följdes av ett 0,02 0,1 meter tjockt malmlager. Under malmlagret påträffades en 0,4 meter djup nedgrävning i det sydöstra hörnet. Fyllningen i nedgrävningen bestod

av tre lager. Överst ett 0,15 meter tjockt lager med sotigt sand, under detta en kollins med en tjocklek av 0,03 meter och underst mylla med sot och kol. I det översta lagret av nedgrävningen påträffades skörbränd sten och avslag.

Provgrop 10

1,5x0,9 meter stor med ett djup av 0,4 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,06 meter. Därefter ett 0,02 – 0,1 meter tjockt blekjordsskikt vilket följdes av sand. I toppen av blekjordsskiktet påträffades reduktionslag medan det i den undre delen och i den övre delen av sandlagret påträffades skörbränd sten, avslag och brända ben. Fynden av avslag och ben var tydligt koncentrerade i det nordöstra hörnet av provgropen. När det nordöstra hörnet finrensades framträdde en skålformad, 0,5 meter i diameter och 0,2 meter djup svag färgning vilken tolkas som en nedgrävning.

Provgrop 11

1,1x0,9 meter stor med ett djup av 0,5 meter. Under grästorv och matjord låg ett sotigt sandigt myllager med en tjocklek av 0,1 – 0,15 meter. Därunder ren fin sand.

Provgrop 12

1,1x0,9 meter stor med ett djup av 0,55 meter. Under ett 0,05 meter tjockt lager av grästorv och matjord påträffades ett 0,2 meter tjockt grått mo/mjåla lager. Där under ett 0,4 – 0,7 meter tjockt varvat lager där humösa sandiga och sotiga lager varvas med blekjordshorisonter. I dessa lager påträffades en del skörbränd sten. Därefter följde ett 0,15 meter tjockt anrikningsslag i vilket ett avslag påträffades och en del skörbränd sten.

Provgrop 13

1,1x0,9 meter stor med ett djup av 0,35 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 meter vilket följdes av ett mo/mjåla lager med en tjocklek av 0,05 – 0,15 meter. Därunder ett sotigt, fläckigt sandlager som var 0,05 meter tjockt följt av grov sand med ett dåligt utvecklat blekjordsslag. Underst ett anrikningsslag med skörbränd sten i toppen.

Provgrop 14

1,2x0,9 meter stor med ett djup av 0,4 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 meter vilket följdes av ett lager grov sand med blekjord överst med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Underst ett anrikningsslag med skörbränd sten i den översta delen av lagret.

Provgrop 15

1,1x0,9 meter stor med ett djup av 0,5 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 – 0,1 meter. Därunder ett 0,05 – 0,1 meter tjockt lager med mo/mjåla vilket följdes av grov sand. Sentida störningar kunde noteras i lagren så området är troligen omgrävt.

Provgrop 16

1,0x0,9 meter stor med ett djup av 0,5 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,1 meter. Därunder grov sand med ett blekjordsslag med en tjocklek av 0,05 meter vilket följdes av ett anrikningsslag. Enstaka skärven i den övre delen av anrikningsslaget.

Provgrop 17

1,2x0,9 meter stor med ett djup av 0,55 meter. Endast påförd sand och mjåla från sen tid (troligen omgrävt vid byggnationen av restaurangen).

Provgrop 18

1,0x0,9 meter stor med ett djup av 0,6 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 meter vilket följdes av ett 0,15 meter tjockt lager med mjåla/mo. Därunder ett 0,02 – 0,05 meter tunt sotigt humuslag vilket följdes av grov sand med ett blekjordsskikt med en tjocklek av 0,02 – 0,1 meter. Underst kom ett anrikningsslag där enstaka skörbrända stenar påträffades i toppen av skiktet.

Provgrop 19

1,0x0,9 meter stor med ett djup av 0,5 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,05 meter vilket följdes grov sand med ett blekjordsskikt. Underst kom ett anrikningsslag i toppen på vilket skörbränd sten påträffades.

Provgrop 20

1,0x0,9 meter stor med ett djup av 0,5 meter. Överst grusfyllning med en tjocklek av 0,15 meter vilket följdes av ett 0,1 – 0,15 meter tjockt lager med sandig mylla. Därunder kom ett tunt sotskikt vilket följdes av grov sand med ett tunt blekjordsskikt. Underst ett anrikningsslag i vilket det kom skörbränd sten i toppen.

Provgrop 21

1,0x0,9 meter stor med ett djup av 0,7 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,02 meter vilket följdes av ett 0,15 meter tjockt gruslag. Därunder sotigt myllig sand med en tjocklek av 0,15 meter vilket följdes av grov sand med blekjordsslag och anrikningsslag.

Provgrop 22

0,9x0,9 meter stor med ett djup av 0,8 meter. Överst grästorv och matjord med en tjocklek av 0,02 meter vilket följdes av grov sand med blekjords och anrikningsslager.

Provgrop 23-32

0,5x0,5 meter stora med ett djup varierande mellan 0,4 – 0,8 meter. Alla låg placerade i skogsmark i sluttningen på en ås ner mot Siljan. Överst ett ris och torvlager mellan 0,10 – 0,40 meter vilket följdes av morän. Inga fynd påträffades i någon av provgroparna.

Besöksadress: Stigaregatan 2-4, tfn: 023-76 55 00

Postadress: Box 22, 791 21 Falun

www.dalarnasmuseum.se